

Zaniklá městská lokalita Městisko u Vícova

Žbánov, okr. Vyškov, Jihomoravský kraj

13.–14. století

   1,6 km

Navigační bod: N 49°28'53.34",
E 16°56'37.86".

↑ Severovýchodní úsek obvodové fortifikace, pohled
od východu. Foto P. Šléžar

Přístup: Od autobusové zastávky před obecním úřadem ve Vícově pokračovat ulicí západním směrem, po zhruba 400 m se ulice stáčí k jihozápadu. Po 200 m křížení s červenou turistickou značkou Stínava, Hamry pokračovat dalších 260 m jihozápadním směrem k okraji lesa, odtud se vydat 450 m po lesní cestě jihozápadním směrem. Lokalita leží na okraji území vojenského újezdu Březina.

Význam: Dochované terénní relikty zaniklé opevněné městské lokality z 2. poloviny 13. století až 1. poloviny 14. století. Trhové centrum Lešanského panství v době kolonizace Dražanské vrchoviny. V blízkosti leží správní centrum tohoto dominia – Ježův hrad. Možný vztah k hornické činnosti.

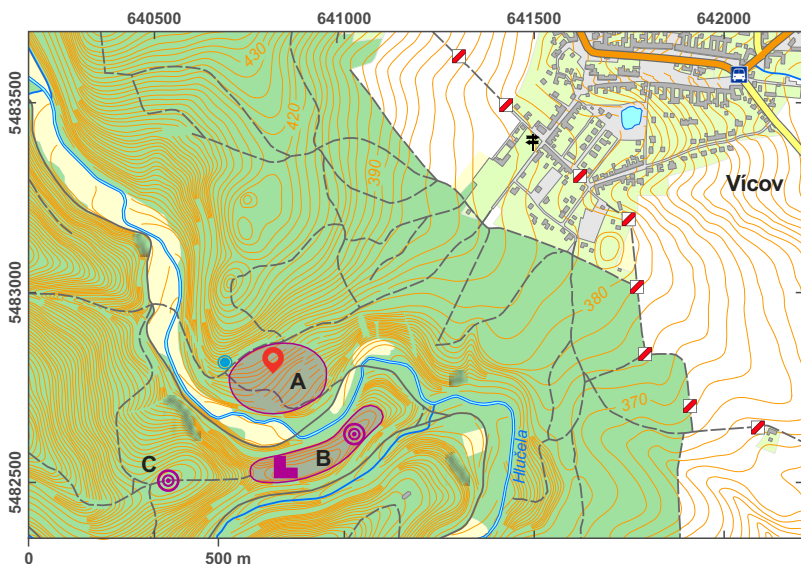
Historie: Rozsáhlé a převážně zalesněné území severovýchodní části Dražanské vrchoviny patřilo na přelomu raného a vrcholného středověku pod zeměpanský konický statek. Toto území bylo spravováno z Konice, významné zastávky Jevíčské cesty. Existoval zde zeměpanský dvorec se správcem (sub)vilikem Janem, později Albertem z Lešan, který po zmatcích po bitvě na Moravském poli roku 1278 uzurpoval jižní část Konicka. Vytvořil zde rozsáhlé panství na ploše více než 92 km². Celá řada sporů ze 70. let 13. století svědčí o tom, že Albert z Lešan získané teritorium agresivně *kolonizoval na úkor svých sousedů, zejména kláštera Hradisko u Olomouce, který vlastnil při západním okraji Dražanské vrchoviny tzv. Horní panství s centrem

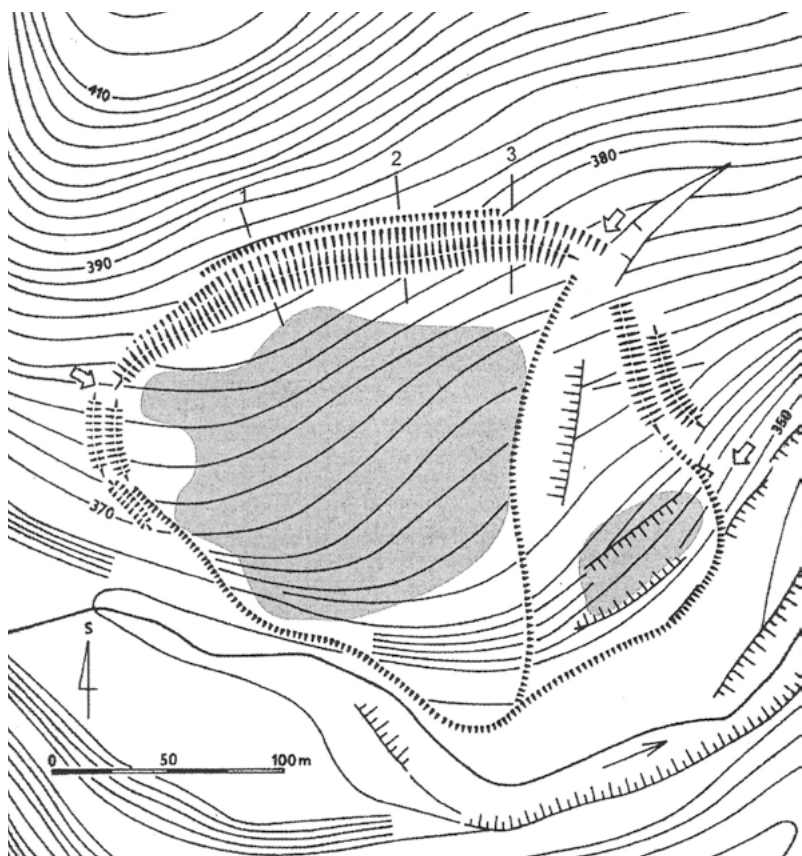
v Knínicích. Albert z Lešan na okraji tradičně osídleného území a kolonizovaného prostoru vrchoviny založil v 70. či 80. letech 13. století jako trhové centrum šlechtického panství pánů z Lešan opevněnou městskou lokaci dnes neznámého jména. Ještě ve 2. polovině 13. století také vzniká na *ostrožně na protilehlé straně potoka Okluky správní a rezidenční sídlo pánů z Lešan – Ježův hrad. Samotný vztah obou lokalit není zcela jasný. Městské založení „Městisko“ nevzniká jako hradní městečko; nabízel by se k tomu dokonce rozlehlá východní polovina hradní ostrožny, která však zůstala z tohoto pohledu nevyužitá. Lokace samostatně ležícího hrazeného města svědčí o plánovaném stabilnějším založení, sloužícím širšímu spotřebnímu a tržnímu okruhu. Trhové funkci odpovídá i nález bronzového lotového závaží. Vyloučena není ani souvislost s železnorudnou hornickou činností, zejména s obdobně datovanou fází využití důlního komplexu v 2,8 km vzdálené lokalitě Stínava – Repešský žleb a v přilehlé oblasti. O těsných vazbách mezi uvedenými lokalitami svědčí také nález hornického špičáku z Ježova hradu a skalního klínu z kutiska v Repešském žlebu s identickou kovářskou značkou. Lokalita Městisko však neměla dlouhého trvání, zaniká již na samém počátku 14. století, pravděpodobně vlivem hospodářských potíží Albertových potomků, kteří zahájili rozprodej majetku. Samotný Ježův hrad se po polovině 14. století dostává do rukou pánů z Boskovic jako

zástava. Dobykla jej spolu s dalšími hrady Jana Ozora z Boskovic roku 1389 trestná výprava zemské hotovosti a hrad již nebyl obnoven.

Samotný areál zaniklého města unikal na rozdíl od Ježova hradu dlouho pozornosti badatelů. První zmínky o lokalitě se objevují až v 70. letech 20. století, v srpnu 2006 zde drobnou sondáž realizovalo prostějovské muzeum, zároveň zde v letech 2002–2006 probíhal průzkum brněnského Archeologického ústavu. Souborného vyhodnocení se Městisko dočkalo až v roce 2008 z pera J. Doležela. Zajímavostí je, že areál Městiska byl osídlen již v pravěku, taktéž i Ježův hrad patří mezi polykulturní lokality s nálezy z pravěku a raného středověku.

Popis: Hrazené středověké sídlo urbánního charakteru v trati Městisko (A) je situováno v lesnatém údolí říčky Okluky u obce Vícov při východním okraji Drahanské vrchoviny. Lokalita leží ve svažitém říčním zákrutu v nadmořské výšce kolem 375 m severně od Ježova hradu (B) přilehlým hradištěm (C). Oválný sídlištní areál o rozměrech 270 × 210 m má výměru přibližně 3,5 ha a je ohrazený zemním opevněním. Vnitřní plocha vykazuje znaky pravidelné systémově uspořádané zástavby v podobě zahloubených suterénů, destrukcí nadzemních staveb, technických objektů i ohrazení parcel. Pozůstatky staveb se koncentrují do tří obloukovitých bloků kolem centrálního prostranství, které lemují. V terénu bylo identifikováno

↑ Orientační plán lokality. Šedě plochy s intenzivním osídlením, šípky – možné vstupy do areálu. Podle J. Doležela 2008

17 zahloubených suterénů – podsklepených částí domů. Časté jsou také nálezy destrukcí nadzemních staveb různých půdorysů, stavěných na kamenné podezdívce. Vyskytují se zde i kupovité objekty (zbytky pecí?) a stopy ohrazení jednotlivých areálů, nejspíše usedlostí, v podobě drobných *valů a hrázek. V několika případech tyto výše uvedené objekty zřetelně tvoří hospodářsko-obytné jednotky. Nálezy *mazanice dokládají dřevěné stavební prvky – kuláče a pruty z výpletů hrázděných či kůlových konstrukcí. Fortifikační systém sestávající z příkopu a valu je nejmohtnější na zranitelné severní straně, kde val dosahuje šířky 13–15 m a jeho koruna je o 3,5 m výše než nynější povrch. Vnější příkop s hrobitým dnem dosahuje šířky až 10,5 m a hloubky 3–4 m. Na západní i východní straně opevnění ztrácí na své mohutnosti, zato je zdvojen další drobnějším sypaným valem. V jižní části lokality je pak fortifikace slabší a obtížněji sledovatelná. [hd, ps]

Literatura: Šlězár – Moš 2004; Bolina – Šlězár 2006; Moš 2007; Doležel 2008.

Okolí:

- (1) Březina, trať Brněnka (VY), pravěké hradiště (omezení – vojenský prostor): N 49°28'22.53", E 16°56'43.57" (1 km).
- (2) Březina (VY), Smilovo Hradisko, zřícenina hradu (omezení – vojenský prostor): N 49°27'34.74", E 16°56'13.63" (2,5 km).
- (3) Malé Hradisko (PV), Staré Hradisko, keltské oppidum: N 49°29'54.25", E 16°53'44.58" (4 km).
- (4) Březina (VY), Starý Plumlov, zřícenina hradu (omezení – vojenský prostor): N 49°26'34.81", E 16°55'48.22" (4,5 km).